

سیره‌ی عالمانه و پندهای حکیمانه‌ی

استاد الفقهاء والمجتهدین

میرزا جواد تبریزی (قدس سره)

متوفی سنه ۱۴۲۷ هـ ق

گردآوری: دارالصدیقه الشهیده

❖ مقدمه

- ❖ درس‌های برگرفته از ایمان و ولای میرزای تبریزی (قدس سره)
- ❖ درس‌های برگرفته از تقوای عظمی میرزای تبریزی (قدس سره)
- ❖ درس‌های برگرفته از اخلاق عظمی میرزای تبریزی (قدس سره)
- ❖ درس‌های برگرفته از فضیلت سازندگی میرزای تبریزی (قدس سره)

عنوان و نام پدیدآور	سیره ی عالمانه و پندهای حکیمانه میرزا جواد تبریزی (قدس سره) / تدوین و گردآوری دارالصدیقه الشهیدة سلام الله علیها.
مشخصات نشر	قم: دارالصدیقه الشهیدة، ۱۳۹۰.
مشخصات ظاهری	۵۴۴ ص.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۶۲۲۶-۲۲-۴
وضعیت فهرست نویسی	فیا
یادداشت	کتابنامه به صورت زیرنویس.
موضوع	تبریزی، جواد، ۱۳۰۵ - ۱۳۸۵.
موضوع	مجتهدان و علما -- ایران -- سرگذشتنامه
شناسه افزوده	دارالصدیقه الشهیدة
رده بندی کنگره	۱۳۹۰ س ۱۶ / ت ۳ / BP۵۵
رده بندی دیویی	۲۹۷/۹۹۸
شماره کتابشناسی ملی	۲۶۲۴۰۵۱

دارالصدیقه الشهیدة (سلام الله علیها)

- نام کتاب: سیره ی عالمانه و پندهای حکیمانه
- تدوین و گردآوری: دارالصدیقه الشهیدة (ع)
- نوبت چاپ: اول / ۱۴۳۳ ه. ق - ۱۳۹۰ ه. ش
- چاپخانه: وفا
- شمارگان: ۲۰۰۰
- شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۲۲۶-۲۲-۴
- قیمت: ۸۰۰ تومان
- www.tabrizi.org

- العنوان: مدرس الاستاد الفقهاء و المجتهدین میرزا جواد التبریزی (ع)
- قم المقدسه - شارع المعلم - فرع ۱۷ - رقم البنايه ۲۵
- تليفون المدرس: ۷۷۴۴۲۸۶ - ۷۷۳۳۴۱۹ - ۷۷۴۳۹۳۹ - ۰۰۹۸۲۵۱
- تليفون دارالصدیقه الشهیدة (ع): ۷۷۳۲۱۵۳ - ۷۷۳۹۰۰۵ - ۰۰۹۸۲۵۱
- فاكس المدرس: ۷۷۴۳۷۴۳ - ۰۰۹۸۲۵۱
- فاكس دارالصدیقه الشهیدة (ع): ۷۸۳۱۲۷۲ - ۰۰۹۸۲۵۱
- بريد الكتروني: fabrizi_Live@yahoo.com MSN/tabrizi_qom_mktab

فهرست مطالب

۱۵	العلماء ورثة الانبياء.....
۲۳	زندگی نامه‌ی استاد الفقهاء والمجتهدین، میرزا جواد تبریزی رحمته الله
۲۷	وفات.....
۲۹	آخرین توصیه‌های استاد الفقهاء والمجتهدین میرزا جواد تبریزی رحمته الله
	در بستر بیماری چند روز قبل از رحلت، در ایام شهادت رئیس مذهب، حضرت امام
۲۹	صادق علیه السلام
۳۳	وصیت نامه.....
۳۵	سند تبدیل فاطمیه به عاشورای دوم.....

درس‌های برگرفته از ایمان و ولای میرزای تبریزی رحمته الله

۳۹	ولای اهل بیت علیهم السلام (فانی بودن مرحوم میرزا رحمته الله در ولای اهل بیت علیهم السلام).....
	فاطمیه، عاشورایی دیگر (با اقدام مرحوم میرزا رحمته الله فاطمیه به عاشورای دیگری تبدیل
۴۱	شد).....
	اخلاص و محبت به مقام شامخ اهل بیت علیهم السلام (میرزای تبریزی رحمته الله و ادب در مقابل مقام
۴۴	شامخ اهل بیت علیهم السلام).....
	اقامه‌ی مجلس اهل بیت علیهم السلام حفظ شعائر است (میرزای تبریزی رحمته الله و حضور در مجلس
۴۶	عزای اهل بیت علیهم السلام).....
	مقام اهل بیت علیهم السلام با کسی قابل قیاس نیست (مرحوم میرزا رحمته الله و عظمت مجلس اهل
۴۹	بیت علیهم السلام).....
	اقامه‌ی مجلس عزای بر خاندان اهل بیت علیهم السلام (علاقه‌ی مرحوم میرزا رحمته الله به مجلس
۵۱	روضة).....
	حزن در مصایب اهل بیت علیهم السلام (میرزای تبریزی رحمته الله و عنایت خاص به روضه).....
۵۳	لحظات شیرین و معنوی (میرزای تبریزی رحمته الله و بهترین لحظات زندگی).....
۵۶	

- ذکر مصائب اهل بیت علیهم‌السلام علاقه را در قلب مردم بیشتر می‌کند (میرزای تبریزی رحمته‌الله و مظلومیت اهل بیت علیهم‌السلام) ۵۸
- تمام وقت خود را صرف ترویج مذهب اهل بیت علیهم‌السلام ننمایید (میرزای تبریزی رحمته‌الله و نصیحت به مبلغین) ۶۰
- ارادت به خاندان عصمت و طهارت علیهم‌السلام (مرحوم میرزا رحمته‌الله و اخلاص به درگاه اهل بیت علیهم‌السلام) ۶۳
- آن‌ان که به خدا ایمان آوردند و نیکوکار شدند خداوند آنان را محبوب می‌کند (مرحوم میرزا رحمته‌الله و محبت ایشان در قلوب مؤمنین) ۶۵
- تقویت مذهب و وظیفه‌ی علمای شیعه (میرزای تبریزی رحمته‌الله و تقویت مذهب) ۶۷
- اهتمام به مسایل اعتقادی (میرزای تبریزی رحمته‌الله و اهمیت به مسایل اعتقادی) ۷۰
- توسل به اهل بیت علیهم‌السلام (میرزای تبریزی رحمته‌الله و توسل قبل از شروع درس) ۷۱
- لزوم توجه به عقاید شیعه (میرزای تبریزی رحمته‌الله و توجه به عقاید) ۷۳
- مواضع شجاعانه در ردّ شبهات (مرحوم میرزا رحمته‌الله و ردّ شبهات) ۷۴
- دفاع از حریم ولایت (صراحت مرحوم میرزا رحمته‌الله در دفاع از تشیع) ۷۷
- برای دفاع از مظلومیت حضرت فاطمه‌ی زهرا رضی‌الله‌عنها هر کارای که بتوانیم، باید انجام دهیم (مرحوم میرزا رحمته‌الله و ردّ شبهات) ۸۰
- روح ولاء، پاسخ به شبهات و دفاع از کیان تشیع (مواقف میرزا رحمته‌الله قلمها را به حرکت درآورد) ۸۵
- اهانت به مرجع و فقیه تحت عنایت اهل بیت علیهم‌السلام (مقام میرزا رحمته‌الله در نزد اهل بیت علیهم‌السلام) ۸۷
- ارائه طریق (مرحوم میرزا رحمته‌الله و هدایت شخصی در خواب) ۸۹
- قضیه‌ی مظلومیت حضرت فاطمه‌ی زهرا رضی‌الله‌عنها از مسلمات مذهب است (میرزای تبریزی رحمته‌الله و دفاع از مظلومیت حضرت فاطمه‌ی زهرا رضی‌الله‌عنها) ۹۱
- بگذار پاهایم برای مظلومیت حضرت فاطمه‌ی زهرا رضی‌الله‌عنها بسوزد (مرحوم میرزا رحمته‌الله و تحمّل سوزش پاها) ۱۰۳

محبت و مودت اهل بیت (علیهم السلام) (سوزش پای مرحوم میرزا محمد)	۱۰۵
واقعه‌ی دار از مسلمانات مذهب اثنی عشری است (نظر مرحوم میرزا محمد در رابطه با هجوم به خانه‌ی حضرت فاطمه‌ی زهرا (علیها السلام))	۱۰۷
گریه بر سید الشهداء (علیه السلام) (آرزوی مرحوم میرزا محمد همان آرزوی حبیب بن مظاهر)	۱۱۰
هر گامی در راه امام حسین (علیه السلام) اجر و ثواب دارد (مرحوم میرزا محمد و ردّ شبهات عزاداری)	۱۱۲
عظمت عزاداری سید الشهداء، امام حسین (علیه السلام) (میرزای تبریزی) و عزاداری سالار شهیدان (علیه السلام)	۱۱۴
محبت اهل بیت (علیهم السلام) (مرحوم میرزا محمد الگوی برای جوانان در حبّ اهل بیت (علیهم السلام))	۱۱۵
عرض ارادت به ساحل مقدس سید الشهداء (علیه السلام) (عرض ارادت میرزای تبریزی) به سید الشهداء (علیه السلام)	۱۱۷
لباس عزا به تن کردن (میرزای تبریزی) و ایام جزا اهل بیت (علیهم السلام)	۱۱۹
بکاء در مظلومیت سید الشهداء (علیه السلام) (میرزای تبریزی) و گریه‌ی شدید بر مظلومیت امام حسین (علیه السلام)	۱۲۰
بکاء بودن در مصایب اهل بیت (علیهم السلام) (با صدا گریه کردن مرحوم میرزا محمد)	۱۲۲
اگر کسی با معرفت به عظمت مصایب اهل بیت (علیهم السلام) اشک بریزد از بهشتیان است (میرزای تبریزی) و گریه بر مظلومیت سید الشهداء (علیه السلام)	۱۲۴
بهترین ذخیره‌ی قبر و قیامت (مرحوم میرزا محمد) و دستمال ایشان برای روضه‌ی اهل بیت (علیهم السلام)	۱۲۶
گریه بر مظلومیت صدیقی شهیده، فاطمه‌ی زهرا (علیها السلام) (انحراف چشم مرحوم میرزا محمد به دلیل گریه‌ی فراوان در ایام فاطمیه)	۱۲۸
گریه بر سید الشهداء (علیه السلام) فریضه‌ی الهی (میرزای تبریزی) گریه بر امام حسین (علیه السلام) را واجب می‌دانست	۱۳۱
بهترین ذخیره‌ی آخرت (وصیت مرحوم میرزا محمد در خصوص دستمال عزا)	۱۳۳

- کربلای معلی برترین سرزمین (اشتیاق شدید مرحوم میرزا علیه السلام به زیارت کربلا) ... ۱۳۵
- زیارت سیدالشهداء، امام حسین علیه السلام (مرحوم میرزا علیه السلام و دخالت نکردن در قضایای سیدالشهداء علیه السلام) ۱۳۸
- فضیلت سفر به سرزمین کربلا (قداست قضایای سیدالشهداء علیه السلام در نزد مرحوم میرزا علیه السلام) ۱۴۰
- کس در قضایای امام حسین علیه السلام مواخذه نمی‌شود (نظر مرحوم میرزا علیه السلام در مورد سفر به کربلا در موقع خطر) ۱۴۲
- تا این افراد هستند، ماجرای امام حسین علیه السلام زنده و ابدی خواهد بود (نظر مرحوم میرزا علیه السلام در مورد خدمت به زوار سیدالشهداء علیه السلام) ۱۴۴
- صورت این جوان عین جزع است (نظر مرحوم میرزا علیه السلام در رابطه با جزع بر سیدالشهداء علیه السلام) ۱۴۶
- زیارت سامرا با پای برهنه (روای صادقه از مرحوم میرزا علیه السلام) ۱۴۸
- سائل بر در خانه‌ی اهل بیت علیهم السلام انتظار نمی‌کشید (میرزای تبریزی رحمته الله و محبت به اهل بیت علیهم السلام) ۱۵۱
- فردای قیامت در صفوف خدام امام حسین علیه السلام (میرزای تبریزی رحمته الله و خدمت به مجالس اهل بیت علیهم السلام) ۱۵۴
- زیارت سیدالشهداء علیه السلام مقدم بر مرجعیت (مرحوم میرزا علیه السلام و عشق به زیارت سیدالشهداء علیه السلام) ۱۵۶
- اسراف در مجالس اهل بیت علیهم السلام وجود ندارد (نظر میرزای تبریزی رحمته الله در رابطه با اطعام در مجالس اهل بیت علیهم السلام) ۱۵۸
- از مجلس روضه برایم تبرکی بیاور (مرحوم میرزا علیه السلام و درخواست تبرک از مجلس روضه) ۱۶۰
- درب‌های رحمت الهی (میرزای تبریزی رحمته الله و علاقه‌ی فراوان به خطباء) ۱۶۲
- منزلت منبر و خطابه بر مظلومیت سیدالشهداء علیه السلام (مرحوم میرزا علیه السلام و عشق به روضه خوانی برای سیدالشهداء علیه السلام) ۱۶۳

اجر منبر سید الشهداء، امام حسین علیه السلام (نظر مرحوم میرزا علیه السلام در مورد اجر و پاداش خطبا).....	۱۶۶
اهل بیت علیهم السلام را ذکر کن (مقام و منزلت اهل بیت علیهم السلام در نظر مرحوم میرزا علیه السلام) .	۱۶۸
شما اصل هستید و ما فرع هستیم (جایگاه خطیب از نظر مرحوم میرزا علیه السلام).....	۱۷۱
بگو من خدام و روضه خوان سید الشهداء علیه السلام هستم (منزلت روضه خوان سید الشهداء علیه السلام در نظر مرحوم میرزا علیه السلام).....	۱۷۲
حضور فقیه مقدس علیه السلام در کربلای معلی (مرحوم میرزا علیه السلام و عشق به سید الشهداء علیه السلام و کربلا).....	۱۷۴
عشق به زیارت ابوالفضل العباس علیه السلام (مرحوم میرزا علیه السلام و عشق به ابوالفضل العباس علیه السلام).....	۱۷۶
یا امیر المؤمنین علی بن ابی طالب علیه السلام (مرحوم میرزا و ذکر نام امیر المؤمنین علیه السلام)	۱۷۹
اعتراف به ولایت علی بن ابی طالب علیه السلام بزرگترین خیر (مرحوم میرزا علیه السلام و عظمت ولایت امیر المؤمنین علیه السلام).....	۱۸۱
ولایت امیر المؤمنین علیه السلام (لزم دفاع از ولایت امیر المؤمنین علیه السلام در نظر مرحوم میرزا علیه السلام).....	۱۸۵
السلام علیکم یا اهل بیت النبوة (میرزای تبریزی علیه السلام و توسلین درب مرقد مطهر اهل بیت علیهم السلام).....	۱۸۷
السلام علیک یا فاطمه بنت موسی بن جعفر علیه السلام (مرحوم میرزا علیه السلام اولین زائر بی بی حضرت معصومه علیه السلام).....	۱۸۹
السلام علیکم یا ائمة الهدی (مرحوم میرزا علیه السلام و صبر بر بیماری و رضایه تقدیر الهی).....	۱۹۱
بندهی ناچیز و فقیر (میرزای تبریزی علیه السلام و زمزمه ی نیمه شب).....	۱۹۳
امان از آتش جهنم (منزلت کتب فقه و احادیث اهل بیت علیهم السلام در نزد مرحوم میرزا علیه السلام).....	۱۹۵
اللهم اجعلنا من اعوانه و انصاره (مرحوم میرزا علیه السلام خدمتگزار امام زمان (عج)).....	۱۹۷

- با قلبی مطمئن به سوی پروردگار سفر می‌کنم (مرحوم میرزا محمد تقی) و ثبات قدم در دفاع از
کیان تشیع) ۱۹۹
- فرزندم! من مظلوم (مرحوم میرزا محمد تقی) و دفاع از مظلومیت حضرت صدیق‌های
شهیده علیهم‌السلام) ۲۰۱
- مقام و جایگاه حضرت ابوالفضل العباس علیهما السلام (میرزای تبریزی) و توسل به ابوالفضل
العباس علیهما السلام) ۲۰۴
- السلام علیک یا ابوالفضل العباس علیهما السلام (علاقه‌ی فراوان مرحوم میرزا محمد تقی به حضرت
ابوالفضل العباس علیهما السلام) ۲۰۶
- وابتغوا الیه الوسیلة (مرحوم میرزا محمد تقی) و توسل به ابوالفضل العباس علیهما السلام) ۲۱۰
- عشق به خاندان عصمت و طهارت علیهم‌السلام (میرزای تبریزی) دل سوخته‌ی خاندان
عصمت و طهارت علیهم‌السلام) ۲۱۱
- اعتبار زیارت عاشورا (مرحوم میرزا محمد تقی) و دلایل اعتبار زیارت عاشورا) ۲۱۵
- ذکر استغاثاتی از میرزای تبریزی در رابطه با زیارت عاشورا) ۲۳۰
- اهمیت به زیارت عاشورا (اهمیت دادن مرحوم میرزا محمد تقی به زیارت عاشورا) ۲۴۵
- عاشورا، عاشورا (میرزای تبریزی) و زیارت عاشورا) ۲۴۷
- زیارت عاشورا پلی به سوی استجابت دعا (مرحوم میرزا محمد تقی) و دفاع از زیارت
عاشورا) ۲۴۹
- سؤالی در خصوص فرازی از زیارت ناحیه‌ی مقدسه ۲۵۱
- احادیث اهل بیت علیهم‌السلام و علوم آل محمد صلی‌الله‌علیه‌وآله (میرزای تبریزی) و احترام فراوان به
کتب روایی و فقهی) ۲۵۳
- توسل به امیرالمؤمنین، علی بن ابی طالب علیهما السلام (میرزای تبریزی) و رکن یمانی) ۲۵۵
- فضیلت حدیث کساء (مرحوم میرزا محمد تقی) و عقیده به حدیث کساء) ۲۶۱
- حفظ مقام و کرامت اهل بیت علیهم‌السلام از اهم واجبات (میرزای تبریزی) و حریم اهل
بیت علیهم‌السلام) ۲۶۵
- آیا کسی از امام زمان علیهما السلام سؤال کرده که از این طلاب راضی است؟ (میرزای تبریزی)

و عشق به ولی عصر (علیه السلام).....	۲۶۷
توسل به اهل بیت (علیهم السلام) (میرزای تبریزی (رحمته الله علیه) و توسل در دوران تحصیل در نجف).....	۲۶۹
این از باب ادای وظیفه و امر به معروف بود (مرحوم میرزا (رحمته الله علیه) و ادای وظیفه در قبال مذهب).....	۲۷۱
لفظ امام مختص به امام معصوم (علیه السلام) است (مرحوم میرزا (رحمته الله علیه) و احترام به القاب ائمه (علیهم السلام).....	۲۷۳
سلام مرا به عبد صالح خدا برسان (اعتقاد مرحوم میرزا (رحمته الله علیه) به ابولؤلؤ).....	۲۷۵
زیارت ابولؤلؤ شجاع الدین (سفارش مرحوم میرزا (رحمته الله علیه) به زیارت ابولؤلؤ).....	۲۷۷
نهم ربیع الاول، عید مبارک (نظر مرحوم میرزا (رحمته الله علیه) در خصوص نهم ربیع و ابولؤلؤ).....	۲۷۸

درس‌های برگرفته از تقوای عملى میرزای تبریزی (رحمته الله علیه)

سازندگی انسان‌ها (میرزای تبریزی (رحمته الله علیه) و نقش ایشان در سازندگی).....	۲۸۱
من مانند سایر مردم هستم (مرحوم میرزا (رحمته الله علیه) و ساده زیستی).....	۲۸۳
تواضع، فروتنی و قضای حوایج مردم (میرزای تبریزی (رحمته الله علیه) و قضاء حوایج).....	۲۸۵
باید برای خدا حرکت کرد (اخلاص میرزای تبریزی (رحمته الله علیه)).....	۲۸۷
کمال اخلاقی (میرزای تبریزی (رحمته الله علیه) و کمال اخلاق).....	۲۸۸
استفاده از وسایل متعارف (استفاده‌ی مرحوم میرزا (رحمته الله علیه) از وسایل متعارف).....	۲۹۰
برخورد ولایی (صفات والای اخلاقی میرزای تبریزی (رحمته الله علیه)).....	۲۹۲
ساده زیستی (ساده زیستی فقیه مقدس، میرزای تبریزی (رحمته الله علیه)).....	۲۹۳
زهد و پرهیزگاری علما (زهد و تواضع مرحوم میرزا (رحمته الله علیه)).....	۲۹۶
ساده زیستی در دنیا (مرحوم میرزا (رحمته الله علیه) و پوشش ساده).....	۲۹۸
ملاک رضایت امام زمان (عج) است (مرحوم میرزا (رحمته الله علیه) و ساده‌پوشی).....	۳۰۱
فرزندم! طوری زندگی کن که مردم توان آن را دارند (زندگی ساده‌ی مرحوم میرزا (رحمته الله علیه)).....	۳۰۲

- مزد نیمه‌شب را از دست ندهیم (تهجد و عبادت نیمه‌شب میرزای تبریزی رحمته‌الله) ... ۳۰۴
- یاد خداوند متعال (زمزمه‌ی میرزا رحمته‌الله در لحظات تنهایی) ... ۳۰۶
- عبادت خداوند متعال (میرزا رحمته‌الله و زمزمه‌های سحر) ... ۳۰۹
- ارتباط معنوی (سحرخیزی مرحوم میرزا رحمته‌الله) ... ۳۱۱
- اهرب من الفتيا هربك من الأسد (احتیاط مرحوم میرزا رحمته‌الله در فتوی) ... ۳۱۳
- فعلاً مبلغی غیر از وجوه ندارم (مرحوم میرزا رحمته‌الله و احتیاط در مصرف وجوه) ... ۳۱۵
- احتیاط در وجوه شرعی (میرزا رحمته‌الله و تحیز در صرف اموال) ... ۳۱۷
- احتیاط در مصرف از وجوهات (مرحوم میرزا رحمته‌الله و دقت در صرف اموال) ... ۳۱۸
- اهتمام به محتاجین (میرزای تبریزی رحمته‌الله و اهتمام به فقرا و مساکین) ... ۳۱۹
- تلاش برای رفع حاجت برادر مؤمن (میرزای تبریزی رحمته‌الله و کمک به فقرا) ... ۳۲۱
- توجه به محتاجین (میرزای تبریزی رحمته‌الله و توجه به فقرا و مساکین) ... ۳۲۳
- امانتداری (مرحوم میرزا رحمته‌الله و امانتداری از سهم مطهر امام علیه‌السلام) ... ۳۲۵
- دقت و نظارت بر امور مالی (احتیاطات مرحوم میرزا رحمته‌الله در وجوه شرعی) ... ۳۲۷
- من در مورد وجوه با کسی معامله نمی‌کنم (مرحوم میرزا رحمته‌الله و دقت در وجوه شرعی) ... ۳۲۸
- دستگردان وجوه شرعی (مرحوم میرزا رحمته‌الله و احتیاط در دستگردان وجوه شرعی) ... ۳۳۰
- شهریه‌ی طلاب حوزه (میرزای تبریزی رحمته‌الله و مصرف شهریه) ... ۳۳۱
- صبر و استقامت و پایداری (رفتار مرحوم میرزا رحمته‌الله نسبت به افتراءات و اکاذیب) ... ۳۳۳
- پند و نصیحت (مرحوم میرزا رحمته‌الله و نصیحت به دیگران) ... ۳۳۵
- زیارت قبور گذشتگان (مرحوم میرزا رحمته‌الله و زیارت قبور) ... ۳۳۷
- زیارت قبور گامی به سوی سازندگی (میرزای تبریزی رحمته‌الله و تقید به زیارت قبور) ... ۳۳۹
- توجه به اموات (تأکید مرحوم میرزا رحمته‌الله بر خواندن یاسین برای اموات) ... ۳۴۱
- مهیّا شدن برای لقاء یار (مرحوم میرزا رحمته‌الله و زیارت آخر ایشان بر قبور) ... ۳۴۴
- زیارت اموات (اموات وادی السلام و یاد کردن مرحوم میرزا رحمته‌الله) ... ۳۴۷
- ۳۴۹

ضلال (موقف مرحوم میرزا علیه السلام در مقابل علی شریعتی).....	۳۵۲
کتب ضلال، حکم قرآن بر سر نیزه را دارد (مرحوم میرزا علیه السلام در مواجهه کتب ضلال).....	۳۵۵

درس‌های برگرفته از اخلاق علمی میرزای تبریزی علیه السلام

چگونه باید باشیم تا امام زمان علیه السلام از ما راضی باشد (نصایح میرزای تبریزی علیه السلام به طلاب).....	۳۶۱
نصایح (میرزای تبریزی علیه السلام و سفارش به طلاب).....	۳۶۵
یک طلبه باید برای رضای خدا حرکت کند (مرحوم میرزا علیه السلام و لحاظ رضای پروردگار).....	۳۶۹
تهذیب نفس (میرزای تبریزی علیه السلام و استفاده از فرصت‌ها برای خودسازی).....	۳۷۱
حفظ زین طبعی (میرزای تبریزی علیه السلام و نصایحی به طلاب).....	۳۷۲
اهتمام به درس (جدیت مرحوم میرزا علیه السلام در شروع طبعی).....	۳۷۴
مثل خستگی ناپذیر (میرزای تبریزی علیه السلام و استفاده از تعطیلات درسی).....	۳۷۶
لباس یک طلبه (میرزای تبریزی علیه السلام و زی طبعی).....	۳۷۸
نظم در درس و استفاده از اوقات (مرحوم میرزا علیه السلام و نظم در درس).....	۳۷۹
اهتمام به درس (جدیت مرحوم میرزا علیه السلام در امر تدریس).....	۳۸۱
اغتنموا الفرص فانها تمرّ من السحاب (میرزای تبریزی علیه السلام و استفاده از اوقات).....	۳۸۳
شجاعت و استقامت (مرحوم میرزا علیه السلام و شجاعت در همه امور).....	۳۸۵
نفس مطمئنّه (مرحوم میرزا علیه السلام و تلاش و کوشش بی‌وقفه).....	۳۸۸
امام عصر علیه السلام ناظر بر اعمال و نگه دار حوزه (میرزای تبریزی علیه السلام و عنایت حضرت ولی عصر علیه السلام).....	۳۹۰
بحث علمی (مرحوم میرزا علیه السلام و حلقه‌ی علمی).....	۳۹۳
تربیت طلاب و نسل جوان (مرحوم میرزا علیه السلام و اهتمام به تربیت طلاب).....	۳۹۵
نگرانی از اُفت علمی طلاب (نگرانی مرحوم میرزا علیه السلام از وضعیت طلاب).....	۳۹۶

طلبه باید از همان ابتدا با جدّیت درس بخواند (حاضر جوابی مرحوم میرزا علیه السلام در سنین جوانی).....	۳۹۷
شیوه‌ی تدریس (شیوه‌ی تدریس میرزای تبریزی علیه السلام).....	۳۹۸
منابع درسی مرحوم میرزا علیه السلام	۴۰۱
شاگرد پروری مرحوم میرزا علیه السلام	۴۰۲
جدّیت در تحصیل در همان ابتدای طلبگی (مرحوم میرزا علیه السلام و جدّیت در تحصیل).....	۴۰۴
جدّیت در تحصیل (دو طالبیه‌ی تبریز، مرحوم میرزا علیه السلام به فضل و علم معروف بود).....	۴۰۵
خودسازی و نیل به کمال انسانی در نظر میرزای تبریزی علیه السلام	۴۰۷
سفارشات به طلاب در امر تحصیل (برگرفته از سیر زندگی میرزای تبریزی علیه السلام) ..	۴۱۴
خصوصیات یک طلبه‌ی خوب از نظر میرزای تبریزی علیه السلام (چگونه باید باشیم تا امام زمان علیه السلام از ما راضی باشد).....	۴۱۷

در سهایی برگرفته از نصایح سازنده‌ی میرزای تبریزی علیه السلام

(در ضمن سؤال و جواب)

نصایحی به طلاب در ضمن جواب سؤالشان از میرزای تبریزی علیه السلام	۴۲۵
نصایحی به دانش‌آموزان، معلمان، جوانان و مؤمنین و.....	۴۹۱
توصیه‌هایی برای درک فضیلت ماه رجب، توصیه‌هایی برای برگزاری با عظمت مراسم حضرت فاطمه زهرا علیها السلام ، نصیحتی به مسئولین، زیارت عاشورا، حدیث کساء.....	۵۲۷

العلماء ورثة الانبياء

بسم الله الرحمن الرحيم

علمای بزرگ، پرچمداران حریم ولایت و حافظان علوم آل محمد علیهم السلام هستند، که با تلاش شبانه روزی خود سعی در پاسداری از دستاوردهای رسول مکرّم اسلام صلی الله علیه و آله و ائمه اطهار علیهم السلام داشته و دارند. آنان که پشت به دنیا کرده و خود را از لذت‌های آن دور نگاه داشته‌اند و خالصانه و با حدیث از حریم علوم آل محمد علیهم السلام دفاع کرده و در جهت ترویج آن تلاش نموده و می‌نمایند و امروز نشر مذهب، مرهون تلاش آن بزرگوارانی است، که در طول عمر پربرکت خود سعی کرده‌اند، به هر نحو ممکن، ضمن نقل علوم آل محمد علیهم السلام و بیان آن، بر مسند فتوی بنشینند؛ حرام و حلال خدا را برای مردم بیان کنند و از هر چیزی که موجب تقویت و انتشار مذهب برحق تشیع است، دریغ ننمایند؛ از جان و مال خود مایه گذاشته و با اخلاص کامل، شمع وجود تشیع را با عنایت پروردگار متعال و اهل بیت علیهم السلام روشن نگاه داشته و همچون پروانه در حال پاسداری از آن می‌باشند؛ وجود عالمان و متفکرانی چون شیخ صدوق، شیخ مفید، کلینی، شیخ طوسی، علامه حلی، علامه مجلسی، محقق کرکی، صاحب جواهر، شیخ انصاری، میرزای شیرازی - که درود خدا بر

آنان باد - و صدها شخصیت دیگر... بدون شک عنایت خداوند متعال و اهل بیت علیهم‌السلام بوده، که با حضور چنین علمایی در قرون مختلف ضمن تقویت مبانی تشیع، ادامه‌ی راهش را ترسیم کردند. عالمانی امین و ناقلانی حکیم که در عین صداقت و امانت، در حفظ و انتقال آنچه از معصوم علیه‌السلام رسیده است، نهایت تلاش خود را برای موشکافی و تعمق در متون و معارف اهل بیت علیهم‌السلام، برای نیل به غایت واقعی احکام و مفاهیم صادره از اهل بیت علیهم‌السلام به کار بسته و صدها هزار صفحه کتاب و رساله در همین زمینه تألیف و به آیندگان هدیه کرده‌اند؛ آری، در هر زمان و مکانی به فراخور حال، بوده و هستند اشخاص و عالمانی که پیرو واقعی امامان معصوم علیهم‌السلام بوده و خلف صادقی برای پیشینیان خویش به شمار می‌روند که در قرن خود تحوّل‌ی ایجاد نموده‌اند. از جمله این عالمان ژرف اندیش و متفکران سترگ، که تمامی عمر خود را برای اعتلای معنوی مذهب جعفری به کار بسته و لحظه‌ای را از دست نداده‌اند، عالم بزرگوار و مقدّس راحل آیت الله العظمی میرزا جواد تبریزی رحمه‌الله بود، که پس از سال‌ها تحصیل، تدریس و اقامت در نجف اشرف، با کوله‌باری مملو از علم و عمل راهی ایران شده و پس از آنکه سال‌ها در قم رحل اقامت افکند، سفره‌ی فیض خود را برای طالبان و تشنگان معارف ناب محمدی صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وآلهم‌وسلم گسترده بود. خوشه چینی چند ساله‌ی آن مرحوم

از محضر اساتید نامی حوزه، مانند آیت الله بروجردی رحمته الله علیه، آیت الله سید عبدالهادی شیرازی رحمته الله علیه، آیت الله خویی رحمته الله علیه، آیت الله حجت کوه کمره‌ای، آیت الله زنوزی، آیت الله خوانساری و... و نیز جلب اعتماد ویژه‌ی استادان مبرز حوزه، از شاخصه‌هایی است که در کمتر کسی از عالمان معاصر دیده می‌شود؛ اما در این میان، قرابت علمی آن مرحوم با مرحوم آیت الله خویی رحمته الله علیه، ابهت خاصی را به شیوه‌ی علمی و نگارش فقهی و اصولی آن مرحوم رحمته الله علیه بخشیده است، به طوری که همین ویژگی، در کنار دقت نظرهای مخصوص به خود ایشان، پرجمعیت‌ترین درس فقه را، که هر روزه در «مسجد اعظم» قم برگزار می‌شد، نصیب ایشان کرده بود. ماحصل تلاش و کوشش شبانه روزی آن مرحوم رحمته الله علیه (که بنا بر نقل نزدیکانشان، بیش از نیمی از شبانه روز را به مطالعه و تحقیق اختصاص داده بودند) تربیت هزاران شاگرد فاضل و محقق و عالم، که اغلب محققان نامی و فقهای برجسته‌ی کشور به شمار می‌روند و کرسی درس سطح عالی حوزه را به عهده دارند، موجب گردید که سالیان سال حوزه‌های علمیه، مدیون زحمات شبانه روزی و ثمرات باقیه‌ی ایشان باشند. اما در این میان نکته‌ای که مورد غفلت واقع شده، حجب و حیای ذاتی آن مرحوم و نیز حساسیت ویژه‌ای است که نسبت به دوری از شهرت و تبعات ناشی از آن داشته‌اند؛ در عین اینکه از میرزا رحمته الله علیه، به عنوان

آخرین حلقه‌ی اتصال به فقهای عظام شیعه و استوانه‌های تأثیرگذار حوزه یاد می‌شود، بارها مشاهده می‌شد که با طلاب و دانشجویان حتی جوانان نارس، به بحث و گفتگو نشسته و هیچ‌گاه مرجعیت و مقام علمی و والای ایشان، مانع از آن نمی‌شد که تازه نفس‌ها را رانده، و خود را فراتر از دنیای پرهیاهو و جنجالی آن‌ها بدانند. عشق به اهل بیت علیهم‌السلام و به خصوص بانوی دو عالم، حضرت فاطمه‌ی زهرا علیها‌السلام که بارها با راهپیمایی‌های پابرهنه‌ی خود در روز شهادت آن حضرت، عشق و ارادت خود را نسبت به ایشان نشان داده بودند، یکی از رموزی است که بدون شک، تمامی زندگی پربار آن مرحوم رحمه‌الله متأثر از آن بوده و از آن نشأت گرفته بود. از دیگر ویژگی‌های آن مرحوم رحمه‌الله که شاگردان و ارادتمندان همگی بر آن اتفاق نظر دارند، عنایت خاص ایشان به محرومان و به خصوص افرادی بود که در جامعه از آن‌ها به عنوان بی‌کس و کار یاد می‌شود. بارها در سیره‌ی مرحوم میرزا رحمه‌الله دیده شد که پای درد دل‌های بی‌مردی، که سفره‌ی دل خود را در کمال سادگی و صداقت برای ایشان باز کرده بود، به آرامی گریسته، و هنگام گوش فرا دادن به مصیبت‌های مردم محروم، تاب و تحمل از کف داده و بی‌قرار می‌شد. بسیاری، اشخاصی که بارها فقیه مقدس میرزا رحمه‌الله را با پای پیاده، هنگامی که برای کمک به در خانه‌ی فقرا و ایتام می‌رفت، مشاهده کرده بودند. چرا که آن

مرحوم علیه السلام بر این اعتقاد بود که برای سرکشی به فقرا باید به صورت حضوری و در صورت امکان با پای پیاده در خانه‌های آنان حاضر شد تا مراتب فقر، و عمق دردهای ناگفته و ناشنیده‌ی آن‌ها ملموس‌تر حس گردد. او در هنگام پیاده روی و تشرف به حرم فاطمه‌ی معصومه علیها السلام، اطراف را با دقت زیر نظر داشت و اگر احساس می‌کرد شخصی گرفتار است به سوی او می‌رفت. شخصی می‌گوید: «من سخت در فشار بودم، اول غروب در مجلسی جهت توسل و برآورده شدن حاجتم شرکت کردم. نزدیک ساعت دو با ممداد با اندوه فراوان وارد حرم شدم و زیر درب ساعت حرم در گوشه‌ای نشستم، ناگهان مشاهده کردم که مرحوم میرزا علیه السلام وارد حرم شد و تا نزدیک حوض حیاط رفته و برگشتند؛ بدون آنکه صدایی از من بلند شود، دیدم مرحوم میرزا علیه السلام به طرف من آمدند و سؤال کردند: «فرزندم مشکل چیست؟» و خلاصه به پای درد دل من نشست و بحمد الله مشکل حل شد. آری! حال که آن بزرگوار از میان ما رخت بر بسته است، به خوبی می‌توان جای خالی ایشان را احساس کرد. او پدری مهربان و رثوف بود و رحلت ایشان زخمی غیرقابل جبران بر پیکر اسلام و تشیع بود، «إِذَا مَاتَ الْعَالِمُ تَلَمَّ فِي الْإِسْلَامِ ثُلْمَةٌ لَا يَسُدُّهَا شَيْءٌ» خسارت جبران ناپذیری که با فقدان ایشان بر حوزه‌های علمی و مراکز آموزشی وارد آمد به مرور و روز به روز بیشتر از گذشته رخ

نمایانده و احساس خواهد شد. به یقین آیندگان به مرور زمان شأن و منزلت او را درک می‌کنند، زمانی که او دیگر در میانشان نیست. «وَسَلَامٌ عَلَيْهِ يَوْمَ وُلِدَ وَيَوْمَ يَمُوتُ وَيَوْمَ يُبْعَثُ حَيًّا» سلام و درود خداوند بر او باد که جز در راه رضای حق گام برنداشته و به غیر از رضای او به چیز دیگری نیندیشید.

مرحوم میرزا^{رحمته} مصداق عینی و بارز قول امام^{علیه السلام}: «مَنْ كَانَ مِنَ الْفُقَهَاءِ صَانِعًا لِنَفْسِهِ خَافِظًا لِدِينِهِ مُخَالِفًا لِهَوَاهُ مُطِيعًا لِأَمْرِ مَوْلَاهُ فَلِلْعَوَامِ أَنْ يُقْلَدُوهُ» بودند، با نظر به وصیت نامه‌ی مرحوم میرزا^{رحمته} می‌توان پی برد که چگونه ایشان به دنبال طرح مسائلی بودند که روح اسلام و دین به آن وابسته است. فراموش کردن هر یک از آن فرازها، مصیبتی غیر قابل جبران به دنبال دارد؛ وصیت نامه‌ای که بسیاری، آن را همراه با اشک دیده و خون دل خواندند؛ وصیت نامه‌ی مرحوم میرزا^{رحمته} بیانگر زندگی روشن و نورانی ایشان می‌باشد؛ این‌که چگونه در طول عمر پربرکتشان، لحظات زندگی خود را صرف نشر علوم آل محمد^{صلی الله علیه و آله} نمودند و هیچ گاه مشاهده نشد که ایشان لحظه‌ای را بیهوده از دست بدهد، ایشان رهنمودی از خود ارائه دادند، که سند گویای تشیع می‌باشد و راهی است برای آیندگانی که در جستجوی سعادت اخروی هستند.

در تمام لحظات، مرحوم میرزا^{رحمته} مشغول مطالعه، درس و یا

تألیف بودند و تا آخرین لحظه‌ی عمر، مانند یک طلبه‌ی جوان کار می‌کردند و هم و غمشان نشر علوم آل محمد علیهم‌السلام و تربیت طلاب بود؛ ایشان با تمام وجود از معتقدات شیعه دفاع کردند و اجازه نمی‌دادند، کسی در مذهب و معتقدات شیعه شبهه‌ای وارد کند. ایشان هر قرن خود در ردّ شبهات تحوّل‌ی ایجاد نمودند و در مقابل هر شبهه‌ای ایستاده و جوابگو بودند که نمونه‌ی بارز آن دفاع قهرمانانه‌ی ایشان از مظلومیت حضرت فاطمه‌ی زهرا علیها‌السلام است.

مرحوم میرزا علیه‌السلام با عملکرد خود طریقی را ترسیم کردند که تا ابد در قلوب محبّان و مخلصان اهل بیت علیهم‌السلام جای گرفته و آثار آن در جامعه به وضوح مشاهده می‌شود. ایشان علیهم‌السلام هنگامی که احساس کردند بعضی افراد به دلیل جهالت و وابستگی سعی دارند در مظلومیت حضرت فاطمه‌ی زهرا علیها‌السلام شبهه وارد کنند، با هیئت عزاء، با پای برهنه، و بر سر و سینه زنان با عده‌ای از مخلصین درگاه ولایت، خارج شدند و با تمام وجود از مظلومیت آن حضرت علیها‌السلام دفاع کردند؛ به طوری که این حرکت به سستی حسنه تبدیل شد و همه ساله هیئت‌های مذهبی بر سر و سینه زنان جهت اظهار ارادت به آن صدیقه‌ی شهیده علیها‌السلام به صورت دسته‌های عزاء از محل و تکیه خود خارج می‌شوند و نسبت به آن بانوی دو عالم ابراز ارادت می‌کنند. ایشان علاوه بر تحوّل علمی در قرن خود و تربیت طلاب

فاضل و متدین، که امروزه سگان دار هدایت جامعه، و استادان دروس سطح عالی حوزه می‌باشند و علاوه بر به جای گذاشتن آثار علمی پر برکتی، مواقف شجاعانه در دفاع از مسلمانات تشیع داشته‌اند که تا ابد به نام ایشان ثبت شده است و این موضع گیری‌های شجاعانه موجب شد که ایام فاطمیّه به عاشورای دیگری تبدیل شود. مرحوم میرزا علیه السلام آن‌گونه زندگی کرد، که در واقع روز وفات ایشان یوم علی آل الرسول عظیم بود و تمام مردم به خصوص طلاب فاضل و متدین در حسرت فراق آن یار سوختند و بر سر و سینه زنان، پیکر مطهر آن عالم بزرگوار را تشییع کردند. هرکدام از ابعاد وجودی مرحوم میرزا علیه السلام خود نیاز به کتابی مستقل و مفصل دارد؛ زیرا فقید راحل علیه السلام آن‌گونه زندگی کرد که لحظه به لحظه‌ی زندگی پرمعنا و ملکوتی ایشان سزاوار نگاشتن می‌باشد، امید است که این کتاب مختصر که نقل شمه‌ای از حیات معنوی آن فقیه مقدس علیه السلام نگاشته شده، جهت استفاده و الگوگیری، به خصوص برای طلاب جوان مقبول بیفتد و ذخیره‌ای باشد برای یوم لا ینفع مال ولا بنون الا من اتی الله بقلب سلیم.

مرکز تحقیقات دار الصدیقه الشهیده علیه السلام

قم مقدسه، رمضان سال ۱۴۲۸ هجری